Vraag nr. 213
van 20 juni 2003
van mevrouw RIA VAN DEN HEUVEL

Opvoedingsondersteuning – Initiatieven

Het decreet van 19 januari 2001, het ministerieel uitvoeringsbesluit van 18 mei en de ministeriële omzendbrief van 28 juni 2001 regelen de subsidiëring van activiteiten inzake opvoedingsondersteuning.

Het decreet heeft als doel de optimale ontwikkeling van kinderen en jongeren te bevorderen door initiatiefnemers financieel te ondersteunen voor de organisatie van hun activiteiten inzake opvoedingsondersteuning.

Welke activiteiten werden er door welke initiatiefnemers in 2002 ondernomen ?

Welke activiteiten buiten het toepassingsgebied van dit decreet worden als "opvoedingsondersteunend" beschouwd en worden onder de bevoegdheid van de minister georganiseerd en gesubsidieerd ?

Antwoord

De activiteiten inzake opvoedingsondersteuning worden gedefinieerd als activiteiten die tot doel hebben vaardigheden te ontwikkelen teneinde het gezin en zijn leden te ondersteunen bij de opvoeding van de minderjarige kinderen en het functioneren van de verschillende leden binnen het gezin en de ruimere familie.

Om een beter inzicht te krijgen in deze activiteiten worden deze onderverdeeld in 13 verschillende thema's. Voor 2002 geeft dit volgend beeld, procentueel gerangschikt naar frequentie :

– 20,7 % opvoeding en emotionele ontwikkeling ;

– 11,0 % relatie grootouders-ouders-kleinkinderen ;

– 11,1 % opvoeden tot verdraagzaamheid - relatie tot minderheden ;

– 7,9 % communicatie, algemeen, GSM ;

– 7,3 % school : leermoeilijkheden,ADHD, pesten, hoogbegaafdheid, ... ;

– 6,7 % arbeid en gezin ;

– 6,7 % omgaan met gehandicapten, autisme, ... ;

– 6,4 % opvoeden van en problemen met pubers: drugs, ... ;

– 6,5 % gedrag: zelfvertrouwen, stress, agressief gedrag, weerbaarheid, straffen en belonen, ... ;

– 5,7 % baby-peuter-kleuter ;

– 4,7 % multimedia ;

– 4,1 % spelen - lezen - leren ;

– 1,0 % omgaan met verlies.

Om in aanmerking te komen voor subsidies voor het opzetten van activiteiten moet de initiatiefnemer geregistreerd zijn. Tot op heden zijn er 4.150 initiatiefnemers geregistreerd en in het gemeenschappelijk klantenbestand opgenomen.

Buiten het toepassingsgebied van het decreet van 19 januari 2001 worden in de welzijns- en gezondheidssector en in het beleidsdomein van de gelijke kansen verschillende initiatieven georganiseerd en gesubsidieerd die als opvoedingsondersteunend beschouwd worden.

Er dient daarbij aangegeven te worden dat de term "opvoedingsondersteuning" geen eenduidig begrip is. Belangrijk is het onderscheid tussen opvoedings*ondersteuning* en opvoedings*hulp*.

In dit kader wenst het *Vlaams Fonds voor de Sociale Integratie van Personen met een Handicap (VF - SIPH)* te benadrukken dat de door het Vlaams Fonds erkende en gesubsidieerde diensten eigenlijk geen opvoedingsondersteuning zijn. Het aanbod van door hen erkende diensten, zoals thuisbegeleidingsdiensten, diensten voor begeleid wonen, internaten en semi-internaten en OBC's, rekent men veeleer tot de categoriale opvoedingshulp *(OBC : centrum voor observatie, oriëntering en medische, psychologische en pedagogische behandeling – red.)*.

Hierna volgt een bespreking van de activiteiten in de gezondheids-, de welzijnssector en in het domein van de gelijke kansen. Ook de initiatieven binnen Kind en Gezin komen aan bod.

De gezondheidszorg

Tijdens het jaar 2002 zorgde het Team Gezondheidsbevordering van de Vlaamse Gemeenschap voor een aantal preventieve initiatieven bij kinde-

ren en jongeren rond de thema's gezonde voeding en ongevallenpreventie.

Voor de uitvoering van deze initiatieven wordt nauw samengewerkt met de loko-regionale netwerken gezondheidszorg (Logo's) en het Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie (VIG). Terwijl de Logo's zorgen voor de concrete realisatie op het veld, zorgt het VIG voor de inhoudelijke ondersteuning van de initiatieven.

De Vlaamse Gemeenschap subsidieert zowel de Logo's als het VIG en maakte hiervoor samenwerkingsovereenkomsten op waarin ze als partners gehouden zijn aan hun engagement om mee te werken aan de vooropgestelde gezondheidsdoelstellingen (waaronder gezonde voeding en ongevallenpreventie), en dit binnen het concept dat de Vlaamse Gemeenschap hiervoor heeft uitgestippeld.

Opvoedingsondersteunende initiatieven op het vlak van seksuele gezondheid

– *Sensoa* : de organisatie Sensoa, waarmee de Vlaamse Gemeenschap een convenant heeft met betrekking tot de bevordering van seksuele gezondheid, organiseert speciale ontmoetingsmomenten voor kinderen met HIV/AIDS (ook ouders van kinderen met HIV/AIDS).

  Ook ouders kunnen terecht bij Sensoa voor contact met lotgenoten, voor informatie en counseling. Ouders in het algemeen, evenals onderwijzend personeel en andere mensen met pedagogische opdrachten, kunnen bij Sensoa terecht voor informatie en didactisch materiaal rond seksuele gezondheid.

  Informatie kan ook geconsulteerd worden via internet, en vragen kunnen gesteld worden per e-mail of via de SOA&AIDS-telefoon.

– *CGSO Trefpunt* : in 2002 had CGSO Trefpunt nog een aparte overeenkomst met de Vlaamse Gemeenschap. Vanaf 2003 is CGSO Trefpunt samengegaan met Sensoa, en worden de resultaatsgebieden van CGSO Trefpunt ook geïntegreerd in Sensoa.

  CGSO Trefpunt verleent ondersteuning rond seksuele gezondheid aan alle intermediairs die werken met kinderen en jongeren, zowel in het onderwijs als in instellingen, als in CAW's, CLB's, enzovoort. CGSO Trefpunt doet dat op maat wanneer daarnaar gevraagd wordt, via cursussen, via werkmappen en ander didactisch materiaal.

  CGSO Trefpunt werkt ook met instellingen voor jongeren rond het instellen van protocols en gedragcodes ter voorkoming van seksueel misbruik en geweld.

Initiatieven opvoedingsondersteuning vanuit VAD of waarbij VAD betrokken is *(Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen – red.)*.

– *Drugverslaafde ouders met jonge kinderen. Draaiboeken voor opvoedingsondersteuning*

  Twee draaiboeken werden uitgewerkt voor het starten of verder uitbouwen van pedagogische ondersteuning aan drugverslaafde ouders met jonge kinderen. Het CAD Limburg ontwikkelde een draaiboek voor ambulante settings, TG De Kiem (TIPI) ontwikkelde een draaiboek voor residentiële settings (2001) *(CAD : Centrum voor Alcohol- en andere Drugproblemen ; TG : Therapeutische Gemeenschap – red.)*. Beide draaiboeken zijn zowel een leidraad voor concept- en visieontwikkeling als een praktisch instrument om diverse opvoedingsondersteunende methodieken op een concrete manier te implementeren. Stap voor stap wordt stil gestaan bij het uitwerken van een traject voor opvoedingsondersteuning, structurele aspecten en aanpassingen van de voorzieningen, en de verschillende opvoedingsondersteunende methodieken waarbij zowel de individuele- als de groepsbenadering aan bod komt.

  Voorafgaand aan deze proefprojecten is er een exploratief onderzoek geweest naar modellen en opvoedingsondersteunende methodieken bij hulpverlening aan drugverslaafde ouders met jonge kinderen, waarvan het rapport kan besteld worden (2000).

– *Deelname stuurgroep en opstellen vragenlijst Delphi-onderzoek VUB)*

  "Opvoedingsondersteuning aan gezinnen met adolescenten: genotmiddelengebruik en ander risicogedrag".

– *Lindestraat 14 (1997)*

  Lindestraat 14 omvat een video en bijbehorende handleiding. Ze zijn de basis voor een vormingsavond voor ouders over druggebruik bij jongeren. De bedoeling is het thema "drugs" en de bezorgdheid erover bespreekbaar te maken en de ouders ook eerste aanzetten te geven over hoe ze in een gezin met deze thematiek kunnen omgaan. De ouderavonden richten zich tot ou-

ders van adolescenten die al dan niet met drugs experimenteren.

– *"Erover praten is de eerste stap"*

  Inventaris (2002) van groepswerkingen voor ouders van druggebruikende kinderen. Te bestellen via VAD-catalogus.

– *Druglijnwebsite*

  Rubriek "Veel gestelde vragen" voor de doelgroep ouders.

– Momenteel zijn we bezig een draaiboek of werkmap te ontwikkelen voor begeleiders van groepen ter ondersteuning van ouders met druggebruikende kinderen en een draaiboek psycho-educatie voor ouders en familie van cliënten in de alcohol- en drughulpverlening.

Nog te vermelden zijn de initiatieven naar kinderen van probleemdrinkers. Doordat ze zich vooral richten naar de kinderen, beantwoorden ze niet volledig aan het concept van pedagogische ondersteuning, maar waar ouders willen, kunnen ze ook deelnemen en zo toch enige psycho-educatieve ondersteuning krijgen in hun rol als opvoeder.

"Gezinnen onder invloed, invloedrijke gezinnen" (2002)

– Literatuurstudie en evaluatie

– Draaiboek

– Werkboekjes

De welzijnssector

De *autonome centra voor algemeen welzijnswerk* (CAW) staan ter beschikking van de gehele bevolking, maar richten zich vooral naar personen van wie de welzijnskansen bedreigd of verminderd worden ten gevolge van persoonlijke, relationele, gezins- of maatschappelijke factoren.

In deze centra kunnen ouders met vragen omtrent de opvoeding van hun kinderen steeds terecht voor informatie en advies. In sommige centra worden ouders en kinderen bij wie sprake is van een verstoorde ouder-kindrelatie, psychosociaal begeleid.

De meeste autonome CAW's bezitten daarenboven een JAC-werking. Hoewel deze Jongeren- en Adviescentra zich prioritair richten naar jongeren van 12 tot 25 jaar, kunnen ouders met vragen die betrekking hebben op de opvoeding van kinderen, er ook terecht.

Een aantal autonome CAW's bezit daarenboven een specifiek aanbod inzake opvoedingsondersteuning voor ouders en jongeren met vragen over de opvoedingssituatie. Het aanbod inzake bestaat uit het geven van gepaste informatie, adviesgesprekken en kortdurende begeleiding van ouders, jongeren en/of het gehele gezin.

Er kunnen tevens multiprobleemgezinnen met een problematische opvoedingssituatie worden begeleid. Deze problematiek is vaak verweven met andere chronische problemen (armoede, slechte huisvesting, relatieproblemen, ...) die het opvoedingsprobleem nog versterken. Het aanbod bestaat uit het benoemen en onderkennen van de opvoedingsproblematiek, met als doel deze op een integrale wijze aan te pakken. Alle levensdomeinen maken dus deel uit van de begeleiding. Tijdens de hulpverleningsgesprekken worden vooral pedagogisch advies en sociale begeleiding geboden.

De *centra voor integrale gezinszorg* bieden opname en begeleiding aan gezinnen en gezinsleden waarvan het gezinsfunctioneren zo diepgaand problematisch is geworden, dat gezinsdesintegratie een werkelijke dreiging vormt. De opvang en/of begeleiding zijn gericht op het voorkomen van de gezinsdesintegratie, op het verhogen van de draagkracht en het verminderen van de draaglast van de gezinsleden, op relatiebekwaamheid, op emancipatie en op maatschappelijke integratie. Het kind staat hierbij telkens centraal. Opvoedingsondersteunende activiteiten en vaardigheidstrainingen maken dan ook steeds deel uit van de begeleidingen die aan deze gezinnen worden gegeven.

Vanuit het *Internationaal Verdrag van de Rechten van het Kind* worden binnen de Vlaamse administratie eveneens de initiatieven die verband houden met opvoedingsondersteuning opgevolgd.

Een aantal belangrijke initiatieven zijn :

– participatief (actie)onderzoek inzake opvoedingsondersteuning en Bijzondere Jeugdzorg (Valérie Carrette, CBGS) ;

– sensibiliseringscampagne van het Kinderrechtencommissariaat over kinderrechten in gezinnen i.s.m. Kind en Gezin, Gezinsbond, Kinderen Jongerentelefoon, Opvoedingstelefoon, Kopergietery, provincie Antwerpen en met steun van de Vlaamse overheid ;

– de initiatieven van Kind en Gezin.

Gelijke Kansen

"Gelijke Kansen in Vlaanderen" kende in 2002 een projectsubsidie van 6.180 euro toe aan het Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen in het kader van het project "Vaders in alle soorten en maten : gewikt en gewogen".

Met deze projectsubsidie organiseerde het HIG op 15 november 2002 een studiedag, waarop gastsprekers uit binnen- en buitenland vanuit verschillende disciplines het thema van het vaderschap en de vaderrol kwamen toelichten. De lezingen van de sprekers werden gebundeld in het boek "Vaders in soorten".

Kind en Gezin

Kind en Gezin onderneemt de volgende activiteiten op het vlak van opvoedingsondersteuning die buiten het toepassingsgebied van het betrokken decreet vallen.

Opvoedingsondersteuning aan ouders met kinderen van 0 tot 3 jaar (6 jaar indien niet schoolgaand) door de regioteams van Kind en Gezin.

De regioteams bieden preventieve ondersteuning aan ouders met jonge kinderen bij de gezondheid, ontwikkeling en opvoeding van hun kind. Een belangrijke pijler van deze dienstverlening is opvoedingsondersteuning.

– Aan de ouders wordt er via diverse kanalen (mondeling tijdens huisbezoeken en consulten, folders, video, website) informatie aangeboden over de ontwikkeling en opvoeding van het jonge kind.

– Momenteel wordt er in de regio's het pedagogisch spreekuur uitgebouwd, d.i. kortdurende pedagogische advisering op bureau of thuis voor ouders/opvoeders van kinderen van 0 tot 3 jaar (6 jaar indien niet schoolgaand) met een lichte opvoedingsvraag of opvoedingsspanning.

– Aan gezinnen met kinderen van 0 tot 3 jaar (6 jaar indien niet schoolgaand) die wegens gezondheids- en welzijnsbedreigende factoren extra belast worden, wordt er preventieve laagdrempelige gezinsondersteuning aangeboden. Deze dienstverlening wordt aangeboden via huisbezoeken en contacten op het consultatiebureau.

  Meer specifiek gaat het om de volgende activiteiten : positief bevestigen van de mogelijkheden van het gezin, bespreekbaar stellen en inzicht scheppen in de problematiek, probleemgerichte specifieke informatie, adviezen en ondersteuning geven op maat van de cliënt, uitvoeren van verwijzingen, samenwerking met andere instanties, follow-up en bijsturing van de acties.

Opvoedingsondersteuning door inloopteams

Kind en Gezin erkent en subsidieert 10 inloopteams. Zij zijn alle actief in gemeenten of wijken waar veel kansarme gezinnen wonen.

In hun werking gaat in de eerste plaats aandacht naar het opzetten van opvoedingsondersteunende activiteiten voor aanstaande ouders en ouders met kinderen tussen 0 en 3 jaar. Zij bieden een waaier van ondersteuning aan, gaande van onthaal over groepswerk tot vormen van zorgcoördinatie.

Centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning (CKG) en de diensten private gezinsplaatsing (DPG)

Ouders kunnen bij probleem- of crisissituaties met jonge kinderen een beroep doen op specifieke voorzieningen die door Kind en Gezin erkend en gesubsidieerd worden, met name de centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning (CKG) en de diensten private gezinsplaatsing.

De centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning bieden aan gezinnen met jonge kinderen een tijdelijke ondersteuning om een moeilijke periode door te komen. Naast het bieden van dag- en/of nachtopvang begeleidende centra de gezinnen ook thuis. Over heel Vlaanderen zijn er 23 centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning, met een totale capaciteit van 1250 plaatsen.

Op verzoek van de ouder(s) of de plaatsvervanger(s) is naar aanleiding van een probleem- of crisissituatie of ter ondersteuning van de eigen draagkracht ook opvang mogelijk in een opvanggezin dat is aangesloten bij een dienst voor private gezinsplaatsing. De pleegzorg die in dit kader gebeurt, noemen we "gezinsondersteunende pleegzorg". Het gaat hier over vier diensten, waar op jaarbasis ongeveer 380 plaatsingen gebeuren (ongeveer 150 pleeggezinnen).

Opvoedingsondersteunende projecten

Ten slotte subsidieert Kind en Gezin enkele vernieuwende projecten rond opvoedingsondersteuning georganiseerd door externe partners. Enkele voorbeelden hiervan :

– het Steunpunt Opvoedingsondersteuning van de provincie Limburg ;

– het Vormingscentrum voor de Begeleiding van het Jonge Kind ;

– VZW De Keerkring (centrum voor opvoedingsondersteuning in het Waasland) ;

– het Huis der Gezinnen (centrum met een geïntegreerde werking voor gezinnen met jonge kinderen, met onder meer groepsbijeenkomsten in de wijk Kuregem en Anderlecht)